

BADANIA KONSERWATORSKIE
elewacji dawnego
Kolegium Jezuickiego
przy ul. Podzamcze 1
w Reszlu

Autor badań i opracowania:

dr hab. Małgorzata Korpała, prof. ucz.

dr hab. Małgorzata Korpała prof. ucz.

Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
ul. Filtrowa 77/16, 02-032 Warszawa

Warszawa 2022

1, ZAKRES I PRZEBIEG PRAC

1.1 CEL BADAŃ

Celem opracowania jest przeprowadzenie badań konserwatorskich historycznej kolorystyki elewacji budynku przy ul. Podzamcze 1 w Reszlu.

1.2 ZAKRES I METODY BADAŃ

Badania konserwatorskie obejmują budynek dawnego Kolegium Jezuickiego (nr 1) wzniesiony w latach 1803-1805, a obecnie użytkowany przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu. Budynek został wpisany do rejestru zabytków (nr A-303 z dn. 15.06.1957)

Opracowanie sporządzono na podstawie:

- wizji lokalnej w obiekcie
- odkrywek stratygraficznych oraz próbek pobranych z obiektu,
- analizy dokumentów o obiekcie.

W ramach badań wykonano odkrywki stratygraficzne tynków i wypraw na elewacji oraz pobrano 41 próbek do wykonania naszlifów.

Pobrane próbki, które zatopiono w żywicy akrylowej (Duracryl, firmy Spofa Dental, Praha). Obserwację przekrojów naszlifów w powiększeniu (ok. 100 – 160 x) wykonano pod mikroskopem (TLP ICD TRINO). Fotografie przekrojów pobranych z obiektu próbek, wykonano w świetle rozproszonym, w powiększeniu (ok. 100 – 120 x) za pomocą kamery cyfrowej (MEM 1300 Digital Eyepiece for Microscope) sprzężonej z mikroskopem.

W opracowaniu wykorzystano tylko zdjęcia naszlifów, które zostały uznane za wnoszące istotne informacje o obiekcie.

Miejsca wykonania stratygrafii i pobrania próbek zostały udokumentowane fotograficznie oraz dodatkowo oznaczone na planach inwentaryzacyjnych opracowanych przez Biuro Inżynierskie Anna Gontarz-Bagińska.

1.3 PODSTAWA OPRACOWANIA

Umowa z Biurem Inżynierskim Anna Gontarz-Bagińska.

Pozwolenie na badania konserwatorskie budynku w Reszlu, wydane przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (nr IZNR.5160.24.2022.sb).

1.4 WYKONAWCA:

Autor badań i opracowania: dr hab. Małgorzata Korpała, ul. Filtrowa 77/16, 02-032 Warszawa

2 HISTORIA OBIEKTU

2.1. Kwerenda

Na potrzeby badań konserwatorskich przeprowadzono kwerendę informacji o historii obiektu oraz działaniach, które w przeszłości przeprowadzono w budynku:

Wykorzystano:

Dawne Kolegium Jezuickie – szkoła (budynek 1) [w Reszlu], Karta Informacyjna Zabytków Architektury i Budownictwa, opr. mgr Wiesława Chodkowska, 15, sierpnia 2001, o/w SOZ Olsztyn. Karta Ewidencyjna obiektu zawiera: dane adresowe, dane właściciela i użytkownika, opis historyczny, opis formalny, opis ówczesnego stanu budynku; 21 fotografii; 2 plany sytuacyjne; 1 rzut obiektu.

Inne źródła wymienione w Karcie Ewidencyjnej:

Archiwum Diecezji Warmińskiej w Olsztynie, *Acta Visitationis* 7, s. 304, 16, 47; 43 s. 2,6,66,78,102; 85 s. 125, 191.

Codex Diplomaticus Warmiensis T.I, bearb C.P. Woelky, J.M. Saage, Mainz 1860, s. 467,497; T.IV F. Lidtke, H. Schumauch Braunsberg 1935, s. 191.

Scriptores Rerum Warminsium, J.M. Saage, Braunsberg 1866, T.I, s. 60, 402-403.

Deutsches Städtenbuch, Handbuchs städtenbuch, Handbuch städtlicher Geschichte, bearb, von E. Keyser, Berlin 1939, s. 102.

A. Boetticher, *Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Ostpreussen*, T. IV. Das Ermland, Königsberg 1894, s. 213.

G. Dehio, Gall, *Handbuch der Deutschen Kunstdenkmäler – Deutschordenland Preussen*, neu bearb von E.Gall, München – Berlin, 1952, s. 221.

S. Mojzych-Rudowska, *Reszel z dziejów miasta, Pojezierze*, Olsztyn, 1978.

T. Mroczko, M. Arsyński, *Architektura Gotycka w Polsce*. Instytut Sztuki PAN, 1995, s. 200, il. 350.

Poschmann, *600 Jahre Rössel-Bilder aus alter und neuer Zeit 1337, 1937*.

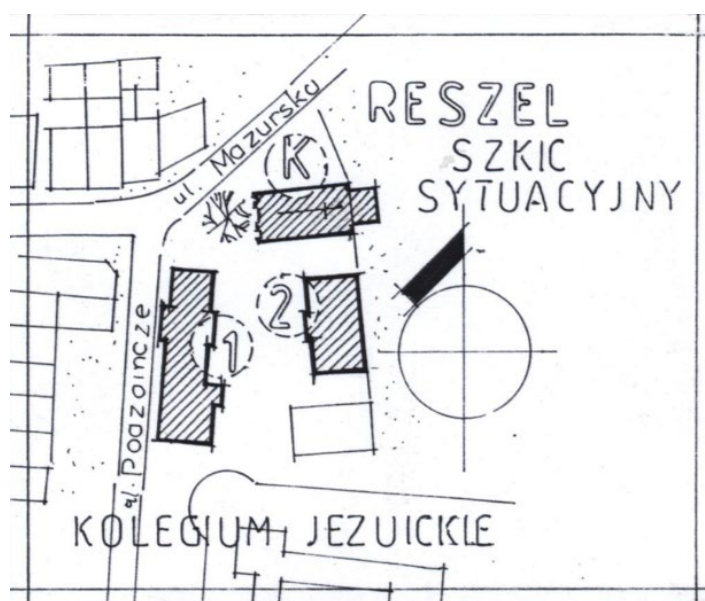
“*Ermländisches Kirchenblatt*”, 1937, s. 290.

G. Matern, K. Matern, *Burg und Amt Rössel, Königsberg 1925*.

2.2. Opis historii obiektu

Budynek będący przedmiotem opracowania (oznaczony poniżej nr 1) należy do zespołu dawnego kolegium jezuickiego. Budynki kolegium zbudowano w latach 1732-1735 na murach wyburzonego klasztoru należącego do zakonu augustianów. W latach 1803-1806 budynek został gruntownie przebudowany na mieszkania dla nauczycieli. Po kasacie Jezuitów kolegium zamieniono na katolickie gimnazjum, a w 1865 r. w miejscu dawnego kolegium i klasztoru wzniesiono nowy gmach. Do 1939 r. w budynku mieściła się szkoła dla chłopców, a od 1945 – Zasadnicza Szkoła Zawodowa, a obecnie funkcjonuje jako Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu.

Do zespołu dawnego klasztoru augustianów, a następnie kolegium jezuickiego należy także kościół, który w przeszłości był kilkakrotnie odbudowywany (w 1678 r. po zniszczeniu w wyniku pożaru, później w 1798 r. rozebrany i wzniesiony na nowo).

Ryc. 1. Plan sytuacyjny (wg. Biała Karta opr. w Wiesława Chodkowska 2001) – budynek zaznaczony jako nr 1.

3 OPIS I STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Dwukondygnacyjny murowany budynek, podpiwniczony, został wzniesiony na kamiennych fundamentach i pozostałościach wcześniejszych zabudowań. Piwnice są przesklepione (szczegółowy opis i stan zachowania został zawarty w inwentaryzacji opracowanej przez Biuro Inżynierskie Anna Gontarz-Bagińska).

Konstrukcja budynku ma układ kalenicowy, ściany wzniesiono z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, dach czterospadowy

fot 1. Widok elewacji od strony wschodniej (od podwórza).

Elewacja wschodnia ma dwa ryzality, które zamknięte są trójkątnymi naczółkami (fot. 1). Elewacja zachodnia ma jeden ryzalit, symetryczny kompozycyjnie do elewacji wschodniej, natomiast symetrycznie do ryzalitu drugiego od zachodu elewacja jest nieco wysunięta. Taka kompozycja bryły wskazuje, że mimo, że obecny wystrój elewacji jest spójny, to budynek był w przeszłości rozbudowywany. Ponadto południowa część budynku ma nieco uproszczone detale sztukatorskie.

Kompozycja elewacji:

Podział kompozycyjny elewacji wyznaczają poziome gzymsy między kondygnacjami oraz gzyms koronujący, pasy boniowania (część cokołu i pierwsza kondygnacja) oraz pionowe pilastry rozmieszczone między oknami (druga kondygnacja). Elewacja południowa jest najbardziej uproszczona, gdyż ściana drugiej kondygnacji jest gładka, pozbawiona choćby wnęk okiennych jak na elewacji północnej. Cokół podzielną jest na 2 strefy: dolna z nieregularnych kamieni jest nieotynkowana (oprócz elewacji południowej), jedynie wokół poziomych okienek wykonano płaskie opaski z tynku. Górna część cokołu nad okienkami to tynkowany pas boniowania.

Czterospadowy dach, oparty na drewnianej więźbie (układ płatwinowo-kleszczowy) wysunięty przed lico ściany wsparty jest na gipsowych dekoracyjnych kroksztynach. Na starszej części budynku okap został wykonany z desek, zaś na nowszej części okap jest tynkowany (widoczne są żeliwnymi elementy stropu).

Wejścia do budynku usytuowane są od podwórza (elewacja wschodnia)

Okna są drewniane, skrzynkowe, dwudzielne, domykane do słupka. Okna w ryzalitach na drugiej kondygnacji starszej części budynku są zamknięte półkoliście.

Wystrój sztukatorski elewacji to floralne płyciny umieszczone pod oknami w ryzalicy na elewacji zachodniej, fryz pod gzymsem między kondygnacyjnym, akantowe kapitele pilastrów oraz kroksztyny pod dachem i oprawa wokół okien (szczegółowa inwentaryzacja rysunkowa wszystkich detali została wykonana przez Biuro Inżynierskie Anna Gontarz-Bagińska).

Budynek nie jest zawilgocony (brak ciemnych plam świadczących o zawilgoceniu, linii zasolenia itp.), jednakże stan wszystkich tynków elewacyjnych jest bardzo zły – tynki są kruche i odspojone od ściany, widoczne są liczne ubytki odsłaniające cegły.

fot 2. Widok starszej części budynku od ul. Podzamcze (od strony zachodniej).

fot 3. Widok nowszej części budynku – elewacja zachodnia.

fot 4. Widok elewacji od strony zachodniej i narożnik elewacji południowej.

Elewacja południowa jest pozbawiona okien i detalu zdobniczego. W dolnej części znajduje się otynkowany cokół (bez okien) a nad nim tynkowane pasy boniowania. Była ona w ostatnim czasie odnawiana, o czym świadczą nowe powłoki farb. Górna część jest otynkowana na gładko i pomalowana na biało, parter z pasami bonii pomalowano na żółto.

fot 5. A - Widok elewacji południowej; B – zniszczenia tynku kondygnacji parteru.

Tynki pasów boniowania na parterze elewacji południowej są uszkodzone – widoczne są odspojenia i pękające wybrzuszone pęcherze, oraz liczne ubytki sięgają nawet do cegły. Zniszczenia te świadczą o problemach zawilgocenia muru i braku możliwości odparowywania wilgoci, która przyczynia się do strukturalnej degradacji tynków pod powłokami farby.

fot 6. Elewacja północna

Elewacja północna ma kompozycję taką samą jak elewacje wschodnia i zachodnia, ale okna na dwóch kondygnacjach są ślepe. W naczółku szczytu znajdują się dwa połączone ze sobą prostokątne okienka obramione sztukatorską opaską i gzymsem.

3.1 ŚCIANY – STAN ZACHOWANIA

Cokół

Budynek wzniesiony został na kamiennych fundamentach, które widoczne są jako nieotynkowany cokół. Tylko od południowej strony cokół jest ceglany i tynkowany.

fot 7. Cokół od strony zachodniej

fot 8. Fragment cokołu od strony wschodniej (od podwórza).

fot 9. Cokół elewacji od strony zachodniej – wykruszone spoiny i mniejsze kamienie (A); instalacje przymocowane do cokołu (B)

fot 10. Narożnik na ryzalicie od strony zachodniej – zazielenienie powierzchni elewacji w pobliżu rynny.

fot 11. Narożnik południowo-zachodni – ceglany cokół z uszkodzeniami tynku.

Kamienny cokół został wykonany z nieregularnych bloków szarego i czerwonego granitu. Poszczególne bloki zostały dopasowane do sąsiednich, a przestrzenie między nimi wypełniono spoiną wapienno-pisakową. Niektóre szerokie spoiny dostały dodatkowo wypełnione drobniejszymi nieregularnymi kamykami. Od lica bloki kamienne zostały wyrównane.

Bloki kamienne są bardzo dobrym stanie – ich struktura jest zwarta i brak oznak wietrzenia powierzchni. Natomiast spoiny – pierwotnie wapienno cementowe – w wielu miejscach są głęboko wykruszone. W wielu miejscach wykruszają się mniejsze kamyki stanowiące wypełnienie spoin. Niektóre ubytki spoin zostały wtórnie i niestarannie naprawione szarą zaprawą cementową.

W partii cokołu można stwierdzić znaczne zawilgocenie muru, co jest uwidocznione przez obecność glonów, szczególnie w strefie cokołu. Na taki stan ma wpływ:

- uszkodzenia rynien i rur spustowych sprawiające, że znaczne partie tynku są zielonkawe lub pokryte czarnymi plamami (glony, porosty, grzyby). Skutki korozji biologicznej są zauważane przede wszystkim w narożnikach i załomach w sąsiedztwie orynnowania;
- złe odprowadzenie wód opadowych z rur spustowych – woda ponownie wpływa w grunt wokół budynku,
- niewystarczająca respiracja gruntu wokół budynku - opaska z kamieni polnych wykonana wokół budynku, tylko w niewielkim stopniu pozwala na odparowanie wody z gruntu,
- uszkodzenie i niefachowe naprawy spoin kamiennego cokołu – woda łatwo wnika w szczeliny między blikami kamiennymi, a miejscowe cementowe uzupełnienia są zbyt mało nasiąkliwe co powoduje bardziej intensywne wnikanie wody w kamień. Niefachowe uzupełnienia potęgują proces degradacji pierwotnych wapiennych spoin powodując miejscową krystalizację soli rozpuszczalnych w wodzie
- brak poziomej i pionowej izolacji budynku – przyczynia się do łatwego wnikania wód opadowych i wód gruntowych w mur. Jest to jedna z najważniejszych przyczyn trwałego zawilgocenia budynku – zarówno elewacji jak i wewnątrz.

Problem zawilgocenia murów jest czytelny także w innych miejscach. Przede wszystkim w pobliżu rynien i rur spustowych, gdzie tynki odspajają się od muru, ich struktura jest całkowicie zdegradowana (kruszywo osypuje się), a liczne ubytki odsłaniają ceglany mur.

fot 12. Zniszczenia tynków w pobliżu rynny na elewacji od strony wschodniej (podwórzowej).

W złym stanie są także parapety i okapniki. Mimo wymiany większości okien część parapetów nie została wymieniona. Stare parapety są uszkodzone i zdeformowane. Nowe parapety na parterze od podwórza zostały ponadto niechlujnie uszczelnione pianką poliuretanową, która utlenia się i wkrótce przestanie spełniać swoją rolę.

fot 13. Stan parapetu na elewacji od strony wschodniej (od podwórza).

fot 14. Stan elewacji od strony podwórza: wymieniony parapet niechlujnie uszczelniono pianką poliuretanową.

fot 15. Deformacje parapetu okna z II kondygnacji na elewacji zachodniej

fot 16. Daszek nad gzymsem nadokiennym na elewacji zachodniej

fot 17. Fragment parterowej kondygnacji elewacja wschodnia.

Na elewacji zamontowane są różne instalacje, które szpecą i powodują odpadanie zdegradowanych tynków.

fot 18. Fragmenty elewacji zachodniej - zniszczenia tynków i zamontowane instalacje.

fot 19. Fragment elewacji wschodniej - zamontowane skrzynki elektryczne.

3.2 DETALE ARCHITEKTONICZNE I SZTUKATORSKIE – STAN ZACHOWANIA

Wszystkie podziały architektoniczne – naczółki, fryzy, gzymsy a także pilastry kanelowane i gładkie = zostały wykonane w poprzez kształtowanie w tynku.

fot 20. Fragment naczółka ryzalitu od strony zachodniej – stan tynków.

fot 21. Naczółek ryzalitu od strony wschodniej.

Tynki są silnie zdegradowane, nie tylko odspojone od muru, ale niemal całkowicie utraciły wewnętrzną kohezję. Jest to związane z ich wtórną naprawą z wykorzystaniem tynków cementowych, które spowodowały intensywniejsze zawilgocenie historycznych wapiennych tynków i stopniową degradację spoiwa się pod powierzchnią. Tynki można odrywać od ściany ręką.

fot 22. Fragment fryzu z okienkami na elewacji zachodniej – widoczne strukturalne zniszczenia tynków.

fot 23. Uszkodzenia wypraw wokół okna – elewacja zachodnia.

Pilastry wykonano w tynku podobnie jak lico ścian i boniowanie – zniszczenia są więc podobne: pękanie, odspajanie się, utrata wewnętrznej kohezji wynikająca z degradacji spoiwa. Wtórne warstwy farb łuszczą się i kruszą odsłaniając w wielu miejscach historyczną kolorystykę.

fot 24. Fragment elewacji od strony zachodniej – odspojenie i wykruszanie się tynków,

fot 25. A - Fragment ryzalitu od strony podwórza; B – widoczne zniszczenia kanelowania pilastrów.

fot 26. Baza pilastra z ryzalitu na elewacji zachodniej – widoczne żółte plamy porostów.

Gzysy między kondygnacjami i gzys koronujący zostały wykonane z tynku. Ich stan zachowania jest zły: są popękane, odpajają się od muru i widoczne są ubytki tynku.

Pod gzysami zostały umieszczone sztukaterie gipsowe (listwy oraz kroksztyny). Ze względu na małą odporność gipsu na zewnętrzne czynniki atmosferyczne ich obecny stan jest zły – są popękane, odspojone od ściany.

Gzysy były w przeszłości naprawiane z wykorzystaniem szarej zaprawy cementowej, która także przyczyniła się do pogłębienia zniszczeń.

fot 27. Stan gzysu podokiennego w ryzalicie od strony zachodniej – widoczne bardzo duże rozwarstwienie tynków.

fot 28. Gzyms na elewacji od strony zachodniej – widoczne ubytki gzymsu oraz zniszczenia gipsowych sztukaterii.

fot 29. Uszkodzenia gzymsu – rozwarstwienie i odspajanie tynków, zniszczone i zdeformowane okapniki.

fot 30. Fragment gzymsu nad kapitelem w ryzalicy na elewacji zachodniej.

fot 31. Kapitel i gzyms koronujący na elewacji zachodniej od podwórza – widoczne uszkodzenia tynków.

Większość ornamentów jest bardzo zniszczona: widoczne są liczne ubytki, a także niefachowe naprawy zniekształcające formę. Większość detali wykonano z gipsu, ale wtórnie były one uzupełniane gruboziarnistą szarą zaprawą (cementową) pomalowaną kilkakrotnie. Obecnie wszystkie detale zdobnicze są pomalowane na białło. Wtórne powłoki farb kruszą się i łuszczą.

fot 32. Kapitel z ryzalitu na elewacji zachodniej.

fot 33. Zniszczenia kapitelu w ryzalicie na elewacji zachodniej.

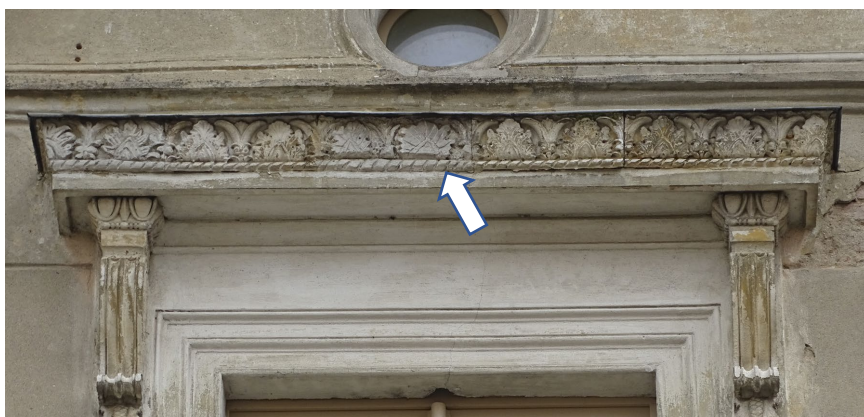
fot 34. Gzyms nad oknem w ryzalicie elewacji zachodniej – widoczne wykruszenia w miejscu wklejenia płyciny.

fot 35. Fragment elewacji zachodniej – zniszczenia płyciny podokiennej.

fot 36. Fragmenty płyciny z ornamentem z fryzu podokiennego – zniszczenia detali.

fot 37. Zniekształcone detale fryzu po niefachowym uzupełnieniu – elewacja zachodnia.

fot 38. Przykłady detali fryzu pod gzymsem międzykondygnacyjnym, po niefachowym uzupełnieniu – elewacja zachodnia

Okap dachu

Okap dachu jest częściowo drewniany (starsza część budynku), a częściowo murowany (część po rozbudowie). Stan desek okapu jest zły. Powierzchnia jest niemal pozbawiona powłoki farby, która się wykruszyła a powierzchnia drewna jest zwiędła w wyniku oddziaływania czynników atmosferycznych.

fot 39. Elewacja zachodnia, miejsce łączenia dwóch części budynku – widoczne uszkodzenia gzymsu i okapu dachu.

fot 40. Szczyt okapu dachu na naczółku ryzalitu na elewacji zachodniej

fot 41. Szczyt okapu dachu na naczółku ryzalitu na elewacji wschodniej.

fot 42. Stan okapu dachu nad ryzalitem na elewacji zachodniej.

fot 43. Stan okapu dachu i kroksztyn od strony zachodniej.

fot 44. Stan okapu dachu i gzymsu koronującego od strony podwórza

Umieszczone pod okapem dachu dekoracyjne kroksztyny zostały wykonane z gipsu i pomalowane. Spod wtórnych łuszczących się białych warstw w bardzo wielu miejscach widoczny jest kolor żółty. Taki sam kolor widoczny jest także na deskowaniu okapu dachu. Na elewacji zachodniej warstwy farby na deskach okapu są wykruszone, wypłukane i wyblakłe. W znacznie lepszym stanie jest drewniany okap i kroksztyny od strony podwórza.

3.3 STOLARKA OTWOROWA– STAN ZACHOWANIA

Historyczna stolarka zachowana jest tylko w oknach ryzalitu starszej części budynku. Są to okna zakończone półkoliście znajdujące się na drugiej kondygnacji.

Pozostałe okna zostały wymienione wraz z ościeżnicami na nowe drewniane odtworzeniem historycznego kształtu. Brak informacji jaka była podstawa wyboru obecnej kremowo-różowej kolorystyki stolarki. (Na archiwalnych zdjęciach zawartych w Białej karcie opracowanej w 2001 r. stolarka okienna ma kolor biały oraz brązowy, natomiast drzwi od podwórza mają kolor brązowy).

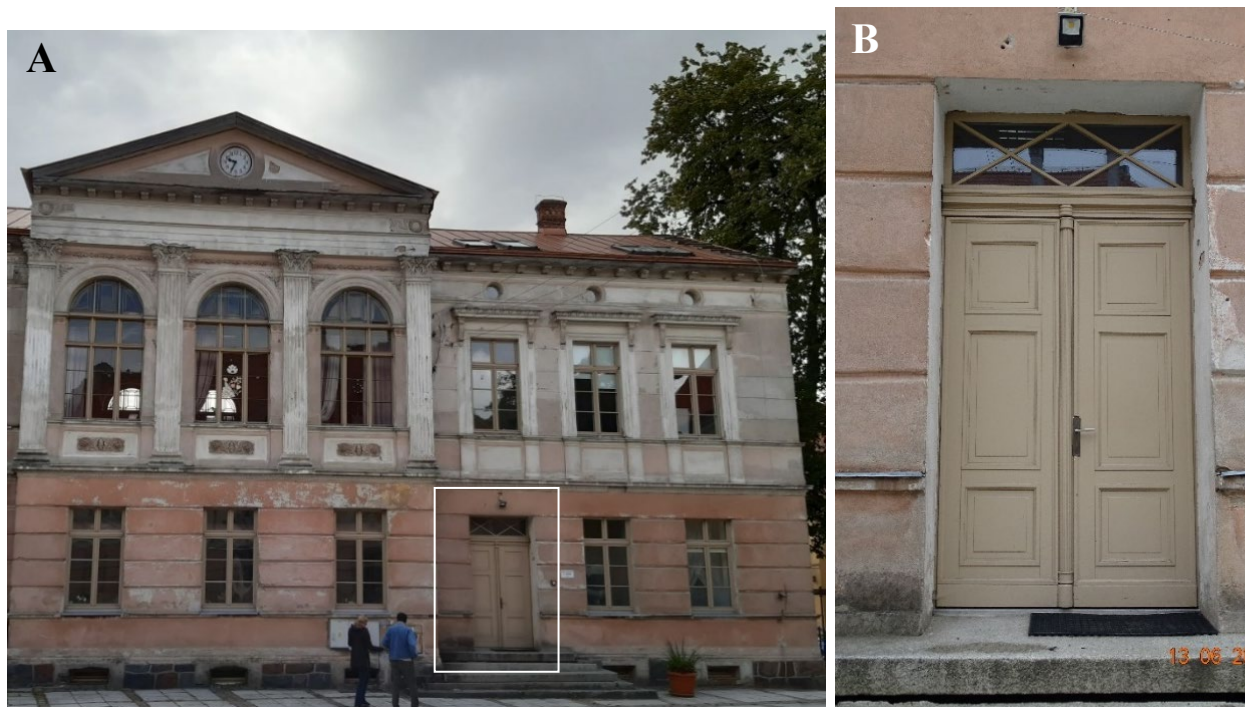
fot 45. Okno historyczne – w ryzalicie starszej części budynku

fot 46. Nowe okno na elewacji zachodniej.

fot 47. Nowe okno drewniane na elewacji wschodniej .

fot 48. A – Elewacja wschodnia; B – drzwi.

fot 49. A – Elewacja wschodnia, ryzalit dobudówki. B – drzwi.

Na historycznej stolarce warstwy farb były nakładane wielokrotnie. Powierzchnia jest nierówna i widoczne są liczne spękania i odpajające się łuski – co świadczy o tym, że w trakcie odnawiania poprzednie zdegradowane warstwy usuwano, nawet do drewna. Drewniane podłoże w wielu miejscach wymaga napraw i flekowania fragmentów a często konieczna jest wymiana, gdyż drewno utraciło swoje właściwości konstrukcyjne.

fot 50. Ościeżnica i zewnętrzna rama okna w ryzalicy elewacji zachodniej – widoczne zniszczenia powłok farby sięgające do drewna, które jest zdegradowane i popękane.

fot 51. Stan historycznej stolarki – fragmenty ościeżnicy i ramy okiennej od strony podwórza (elewacja wschodnia).

fot 52. Stan drewnianej stolarki okiennej – łuszczące się i odpadające warstwy farby.

Podsumowując stan całego budynku można stwierdzić, że dotychczasowe remonty były prowadzone wyrywkowo i ograniczały się do wybranych elementów. Były to:

1. Miejscowe uzupełnienia tynków i detali – jednakże wykonano je niefachowo pod względem doboru materiałów (np. gipsowe płyciny czy kapitele uzupełniano szarą zaprawą z cementem), a wiele uzupełnień ornamentalnych listew i sztukaterii wykonano z uproszczeniem i zniekształceniem form.
2. Wymiana części stolarki otworowej (okien) na nowe, drewniane o kształcie oddającym konstrukcję historyczną, ale parapety lub okapniki wymieniono tylko w niektórych oknach. Okna historyczne tylko pomalowano – częściowo usuwając wcześniejsze warstwy.
3. Naprawa tynków – lokalne reperacje (np. wokół okien); otynkowanie i pomalowanie elewacji południowej.
4. Prowadzono różne bieżące remonty i naprawy instalacji, które położono na elewacji.

4 BADANIA KONSERWATORSKIE W OBIEKCIE

Badania zostały wykonane na elewacji zachodniej (od strony ul. Podzamcze) oraz na elewacji wschodniej (od strony wewnętrznego podwórza), na różnych elementach lica ściany, a także detali architektonicznych i sztukatorskich oraz drewnianej stolarki.

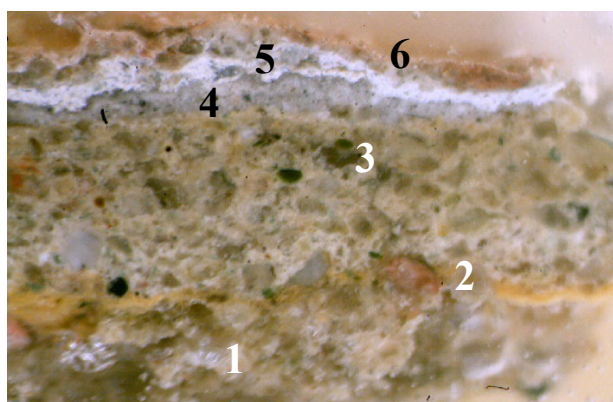
Odkrywki stratygraficzne wykonano w różnych miejscach elewacji, także jako odkrywki pasowe w taki sposób, by sprawdzić kolorystykę w tej samej warstwie chronologicznej na różnych detalach. W tych samych miejscach pobierano próbki, z których zostały wykonane naszlify. Pobrano 41 próbek – w których w opracowaniu wykorzystano 19 – wybranych jako najbardziej reprezentatywne i wnoszące istotne informacje o stratygrafii warstw. Porównanie odkrywek stratygraficznych i przekroju naszlifów pozwoliło zweryfikować liczbę warstw oraz kolor jaki nadano pierwszej zachowanej na tynku warstwie malarskiej.

fot 53. Odkrywka na licu ściany od strony zachodniej ściana.

Tabela 1. Stratygrafia warstw lica ściany na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	kremowo-szary	tynk z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	tynk	II
4	biały	warstwa farby	II
5	kremowo-szary	warstwa farby	III
6	różowo-czerwony	warstwa farby	IV

fot 54. Próbką 26 z lica ściany kondygnacji parterowej na elewacji wschodniej.

Tabela 2. Przekrój próbki 26 z lica ściany elewacji zachodniej:

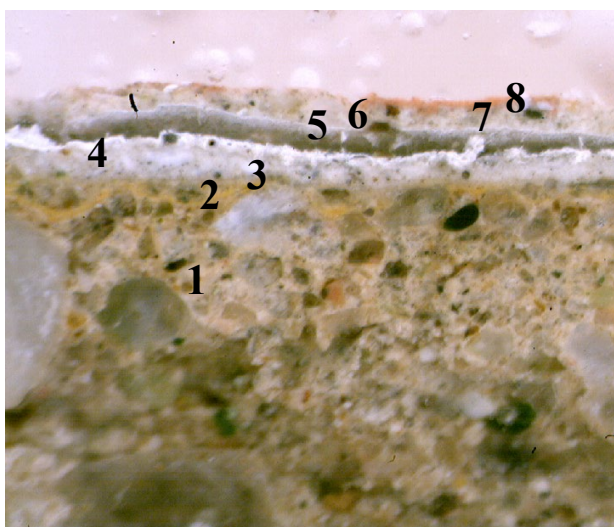
Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	kremowo-szary	tynk	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	tynk	II
4	jasnoszary	tynk	III
5	biały	warstwa farby	III
6	różowo-czerwony	warstwa farby	IV

fot 55. Ściana elewacji wschodniej (od strony podwórza) kondygnacja parterowa.

Tabela 3. Stratygrafia warstw w odkrywce parterowej kondygnacji na el. wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	biały	warstwa farby	II
4	biały	warstwa farby	III
5	jasnoszary	tynk	IV
6	różowo-czerwony	warstwa farby	IV

fot 56. Próbką 41 pasa bonii na elewacji wschodniej.

Tabela 4. Przekrój próbki 41 z pasa bonii na elewacji wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronolog.
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	tynk?	II
4	biały	warstwa farby	II
5	szary	tynk	III
6	biały	warstwa farby	IV
7	kremowy	warstwa farby	V
	różowo-czerwony	warstwa farby	VI

fot 57. Opaska wokół okna w ryzalicie na elewacji zachodniej.

Tabela 5. Stratygrafia warstw na opasce okiennej na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	kremowo-szary	tynk	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	biały	warstwa farby	II
4	biały	warstwa farby	III
5	różowo-czerwony	warstwa farby	IV

fot 58. Odkrywka pasowa na elewacji zachodniej.

We wszystkich odkrywkach i próbkach pierwsza zachowana warstwa na tynku wapienno-piaskowym ma kolor żółty.

4.1 DETALE ARCHITEKTONICZNE

4.1.1 Gzymsy

fot 59. Odkrywka na gzymsie nad kapitelem – ryzalit na elewacji zachodniej.

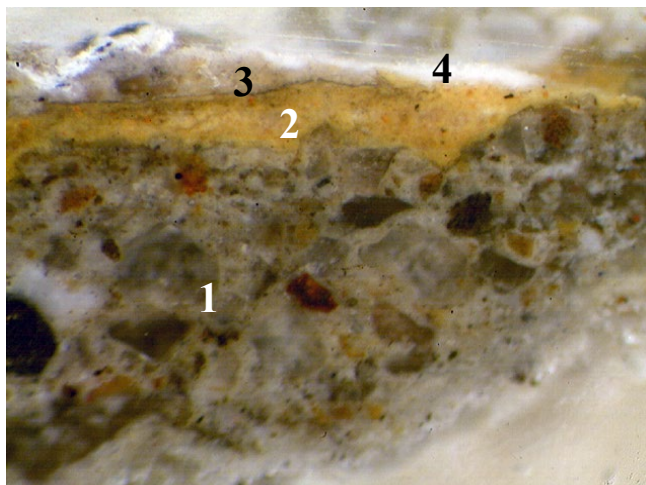

Tabela 6. Przekrój próbki 21 z gzymsu elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	warstwa farby	II
4	biały	warstwa farby	III

fot 60. Próbką 21 - gzyms ryzalitu na elewacji zachodniej.

fot 61. Fragment z gzymsu na nowszej części budynku – odsłonięty historyczny kolor żółty.

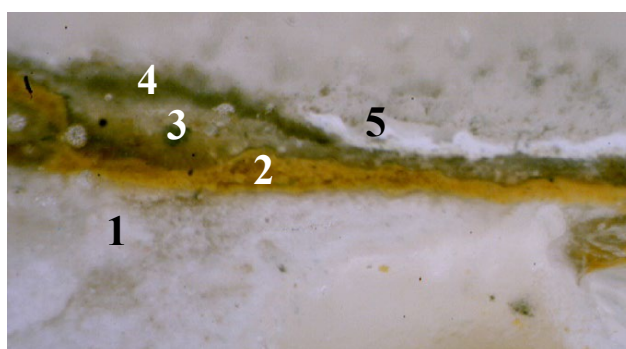
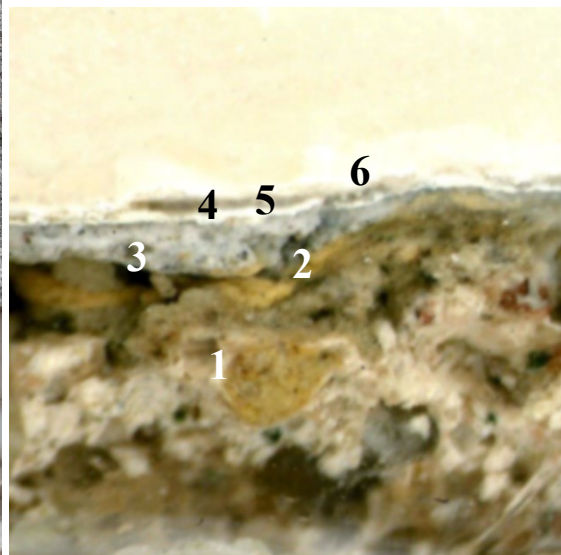

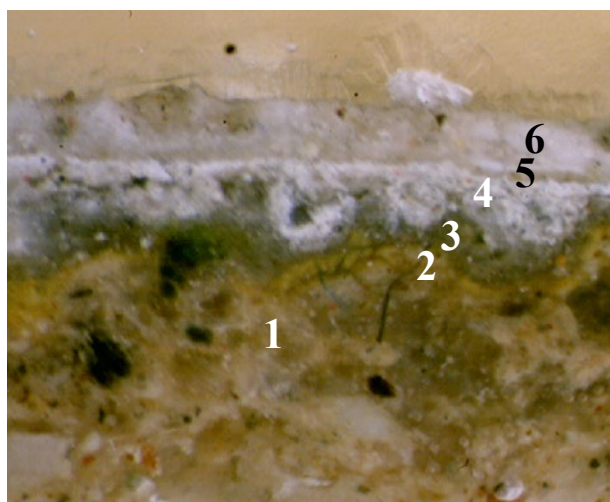
Tabela 7. Przekrój próbki 1 – gzyms gipsowy na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	biały	gips	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	ciemno-szary	tynk	II
4	biały	warstwa farby	II
5	biały	warstwa farby	III

fot 62. Próbką 1 – gzyms gipsowy nowszej części budynku, elewacja zachodnia.

fot 63. Odkrywka na gzymsie elewacji od strony zachodniej – gzyms wykonany z zaprawy i pomalowany na żółto.

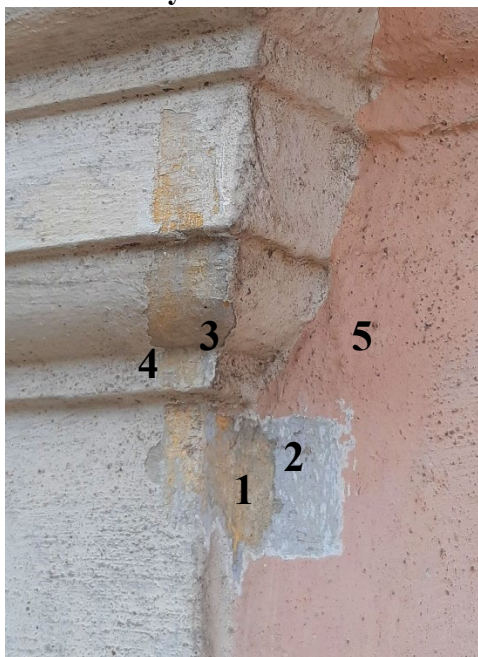

fot 64. Próbką 27b gzyms elewacja wschodnia.

Tabela 8. Przekrój próbki 27 z gzymsu na elewacji wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynek z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	szary	tynek	II
4	biały	tynek	II
5	kremowy	warstwa farby	III
6	biały	warstwa farby	IV

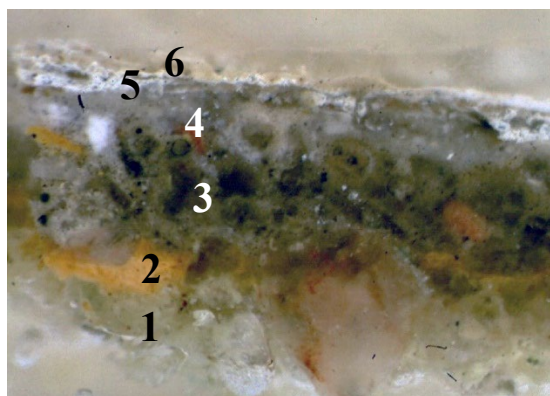
4.1.2 Pilastry

fot 65. Odkrywka na pilastrze w dobudówce (elewacja wschodnia)

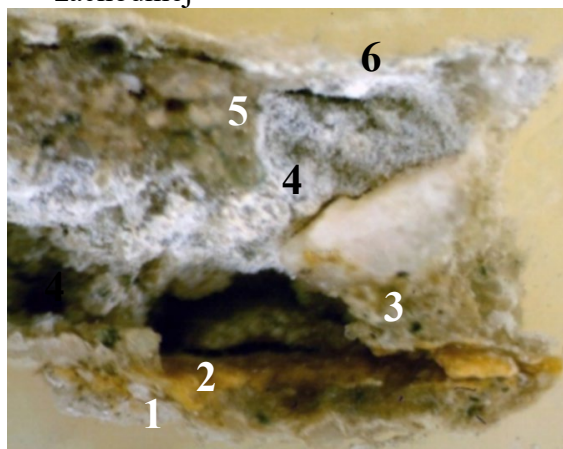
fot 66. Odsłonięty kolor na kanelowaniu pilastra w ryzalicie na elewacji zachodniej.

fot 67. Próbką 29 – pilaster na elewacji zachodniej

Tabela 9. Przekrój próbki 29 z pilastra na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk d. ziarnami kruszywa	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	ciemno-szary	tynk	II
4	jasnoszary	warstwa farby	III
5	biały	warstwa farby	IV
6	biały	warstwa farby	V

fot 68. Próbką 31 – pilaster w ryzalicie na elewacji wschodniej

Tabela 10. Przekrój próbki 31 – gzyms koronacyjny na elewacji wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	tynk (b. silnie zniszczony)	II
4	jasno-szary	tynk	II
5	jasnoszary	warstwa farby	III
6	biały	warstwa farby	IV

4.2 OBRAMIEŃA OKIENNE

fot 69. Detale wokół okna na elewacji zachodniej – A zaznaczone miejsce wykonania odkrywki i pobrania próbki; B – odkrywka – wspornik wykonano z gipsu (kolor biały) i pomalowano na żółto.

Tabela 11. Stratygrafia warstw w odkrywce

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	biały	gips	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	jasnoszary	warstwa farby	II/III
4	ciemnoszary	tynek (?)	IV
5	biały	warstwa farby	IV

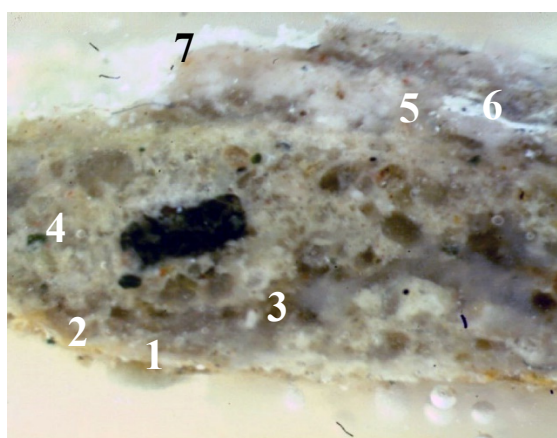

Tabela 12. Przekrój próbki 38 z opaski wokół okna na elewacji wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	biały	gips?	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	ciemno-szary	tynek	II
4	kremowo-szary	tynek z d. ziarnami	II
5	białokremowy	warstwa farby	III
6	biały	warstwa farby	IV
	biały	warstwa farby	V

fot 70. Opaska wokół okna z elewacji wschodniej (próbka 38)

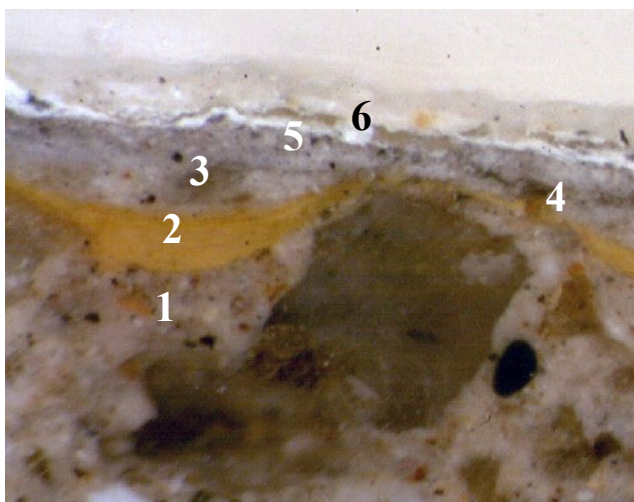

Tabela 13. Przekrój próbki 40 z opaski okiennej na elewacji wschodniej

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynek z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	jasnoszary	warstwa farby	II
4	ciemnoszary	tynek (?)	III
5	biały	warstwa farby	IV
6	kremowo-biały	warstwa farby	IV

fot 71. Opaska wokół okna na elewacji wschodniej (próbka 40) – wyprawa tynku pomalowana na żółto.

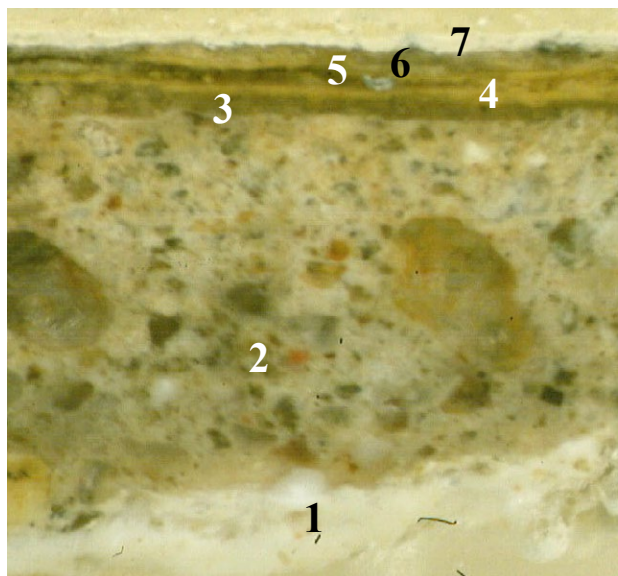
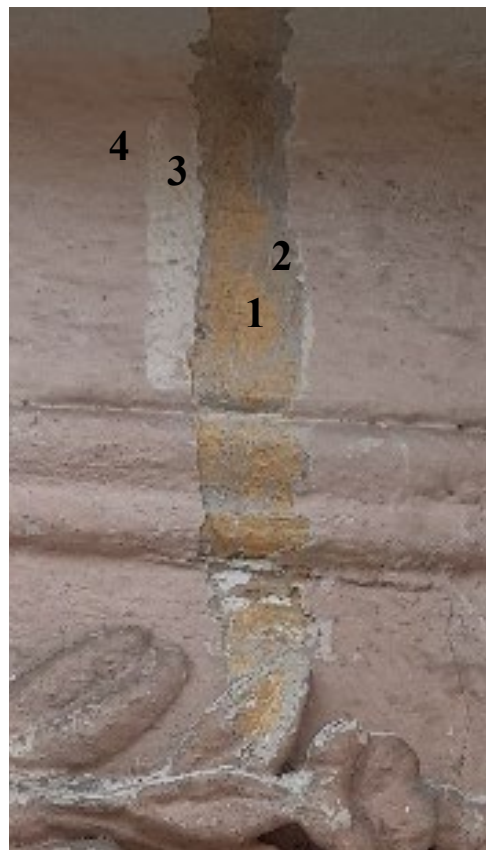

Tabela 14. Przekrój próbki 15 z opaski okiennej na elewacji zachodniej

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	biały	gips	I
2	kremowy	tynek	II
3	szary	warstwa farby	II
4	żółty	warstwa farby	III
5	ciemnoszary	tynek (?)	IV
6	kremowy	warstwa farby	V
7	biały	warstwa farby	VI

fot 72. Opaska wokół okna na elewacji zachodniej (próbka 15).

Architektoniczne detale takie jak: gzymsy, pilastry oraz opaski wokół okien, opaski wokół płycin podokiennych - zostały wykonane z zaprawy wapienno-piaskowej o zróżnicowanym kruszywie.

fot 73. Odkrywki wykonane na fryzie ryzalitu od strony zachodniej.

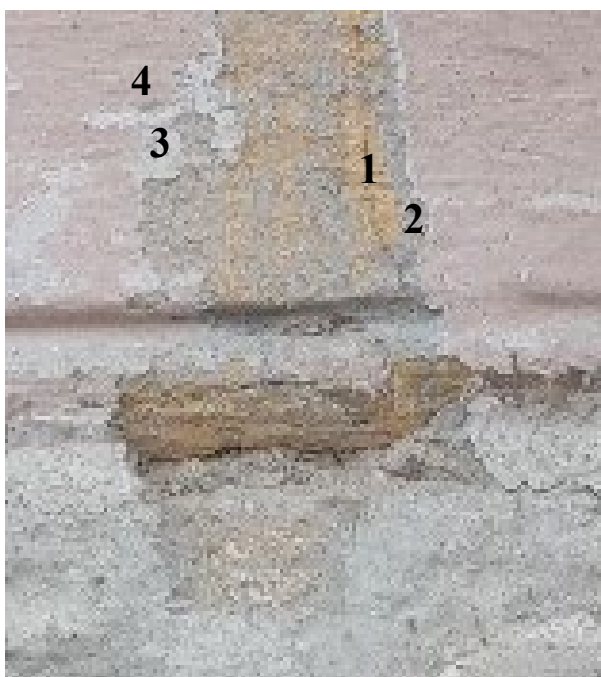

Tabela 15. Stratygrafia warstw w odkrywce

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	żółty	warstwa farby	I
2	ciemnoszary	tynek (?)	IV
3	biały	warstwa farby	IV
4	jasnoróżowy	warstwa farby	IV

fot 74. Odkrywka wykonana na fryzie ryzalitu od strony zachodniej.

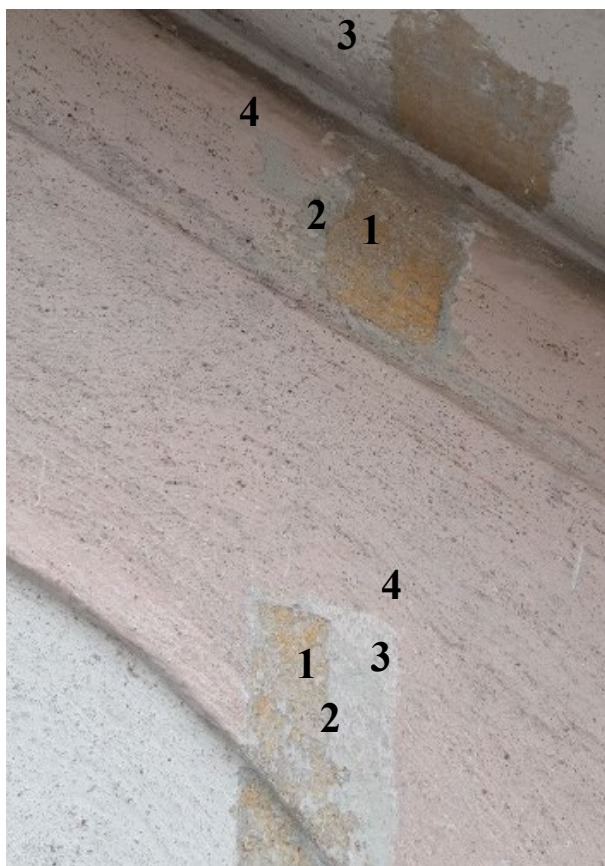

Tabela 16. Stratygrafia warstw w odkrywce w naczółku ryzalitu od strony wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	żółty	warstwa farby	I
2	ciemnoszary	tynk (?)	IV
3	biały	warstwa farby	IV
4	jasnoróżowy	warstwa farby	IV

fot 75. Odkrywki wykonane w naczółku ryzalitu od strony wschodniej.

Odkrywki pasowe wykonane na różnych elementach elewacji zarówno lico ściany jak i elementy sztukatorskie były malowane na ten sam odcień w kolorze żółtym. Nie stwierdzono różnicowania barwnego. Różnice tonu farby wynikają jedynie ze stopnia jej zachowania – w miejscach ocienionych farba nie płowiała od słońca więc wydaje się nieco ciemniejsza; podobnie w zakamarkach i zagłębieniach, gdzie zachowała się jej nieco grubsza warstwa.

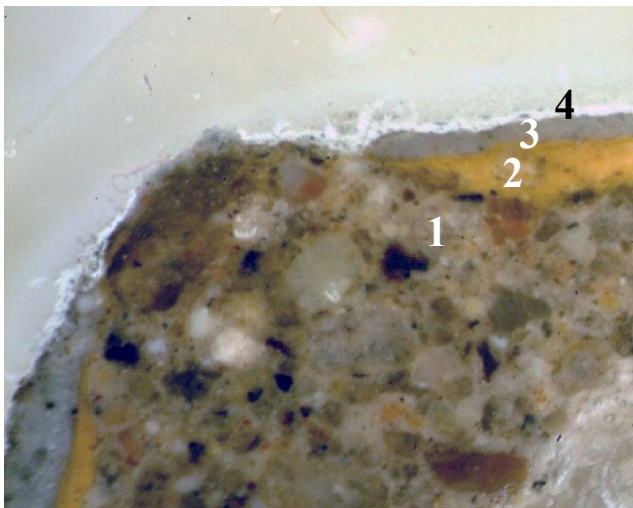

Tabela 17. Przekrój próbki 39 z naczółka na elewacji wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk z dużymi ziarnami	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	tynk	II
4	biały	warstwa farby	III / IV

fot 76. Próbką 39 – z naczółka dobudówki na elewacji wschodniej.

4.3 DETALE SZTUKATORSKIE

fot 77. Płycina pod oknem środkowym w ryzalicie od strony zachodniej – zaznaczone miejsca odkrywek i pobrania próbek

fot 78. Fragment gipsowego ornamentu z płyciny pod oknem środkowym w ryzalicie od strony zachodniej.

Tabela 18. Stratygrafia warstw na ornamencie z płyciny podokiennej na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	biały	gips	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	kremowo-szary	tynek	II
4	biały	warstwa farby	III
5	różowo-czerwony	warstwa farby	IV

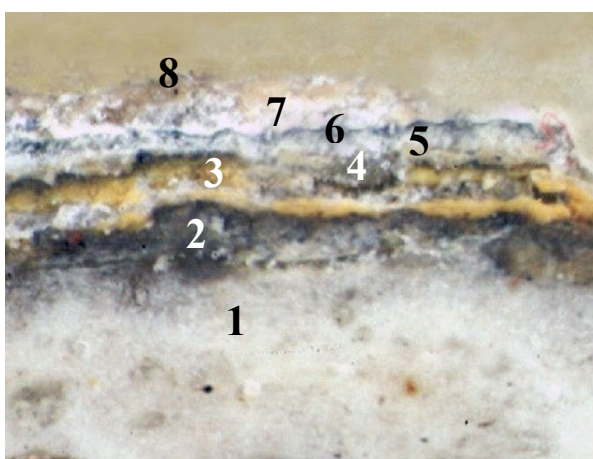

Tabela 19. Przekrój próbki 10 z ornamentu płyciny podokiennej na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	biały	gips	I
2	ciemnoszary	zabrudzenia? osmolenie?	II?
3	żółty	warstwa farby	III
4	kremowo-szary	tynek?	IV
5	kremowo-biały	warstwa farby	IV
6	jasnoszary	warstwa farby	V
7	biały	warstwa farby	VI
8	różowo-czerwony	warstwa farby	VI

fot 79. Próbką 10 – z ornamentu płyciny podokiennej na elewacji zachodniej

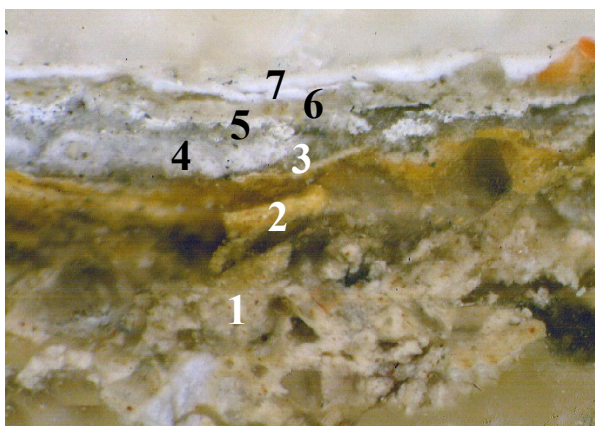

Tabela 20. Przekrój próbki 28 z płyciny podokiennej na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	szary	tynk?	II
4	jasnoszary	warstwa farby	II
5	biały	warstwa farby	III
6	kremowo-biały	warstwa farby	IV
7	biały	warstwa farby	V

fot 80. Próbką 28 – z lica płyciny podokiennej na elewacji zachodniej.

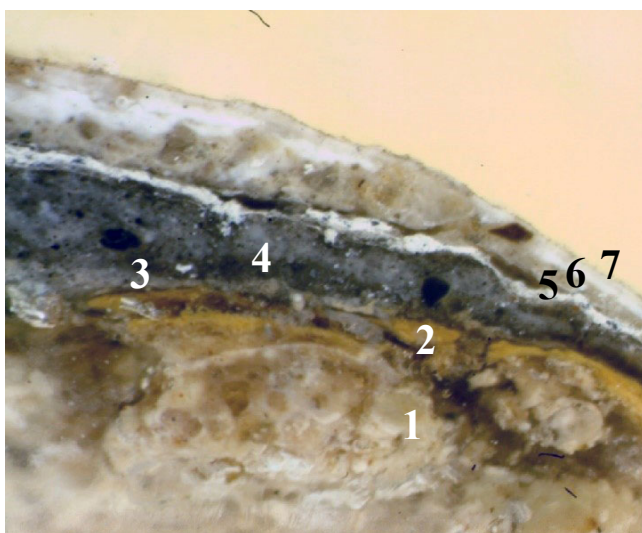

Tabela 21. Przekrój próbki 30 z płyciny z ornamentem na elewacji wschodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	jasnoszary, różowy, czarny	tynk z wielobarwnym kruszywem	I
2	żółty	warstwa farby	I
3	szary	tynk (?)	II
4	ciemnoszary	tynk (?)	III
5	biały	warstwa farby	III
6	kremowy	warstwa farby	IV
7	biało-kremowy	warstwa farby	V

fot 81. Próbką 30 – tynk, na wierzchu biała farba – pole płyciny z ornamentem na elewacji wschodniej.

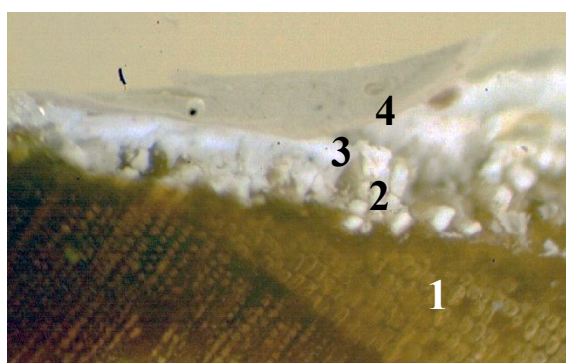
Detale sztukatorskie (płyciny w polach pod oknami, ornamentalne oraz floralne fryzy pod gzymsami, wsporniki, kroksztyny, kapitele pilastrów) zostały wykonane z gipsu jako odlewy i przyklejano do ściany. Analiza odkrywek i próbek pozwala stwierdzić, że **wszystkie detale były pomalowane jednolitym kolorem żółtym**. W niektórych próbkach (jak w pr. 10) na przekroju widoczna jest warstwa ciemnoszara znajdująca się bezpośrednio na gipsie. Można ją interpretować jako ślad po pożarze, który miał miejsce w 1806 w Reszlu.

4.4 STOLARKA OKIENNA

Próbki pobrano tylko z okien w ryzalicie na drugiej kondygnacji (elewacji zachodniej oraz w ryzalicie od strony podwórza wschodniej), które nie zostały w ostatnim czasie wymienione. Okna te były w przeszłości wielokrotnie odnawiane prze nakładanie kolejnych warstw farby – w wielu miejscach analiza powierzchni wskazywała, że wcześniejsze zniszczone warstwy farby były usuwane do drewna.

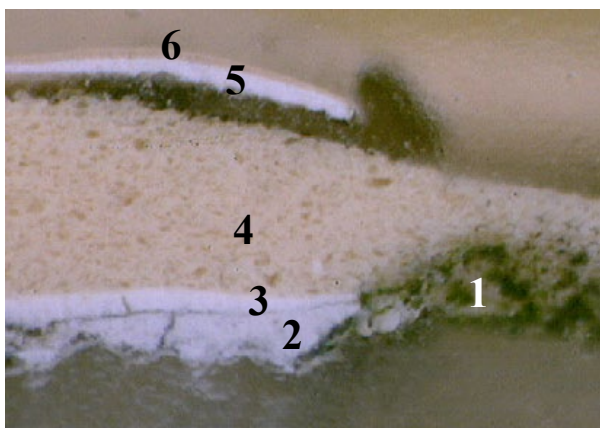
fot 82. Stolarka okienna w ryzalicie na elewacji zachodniej: A – lokalizacja odkrywki; B – miejsce wykonania odkrywki i pobrania próbki 12.

fot 83. Próbką 12 ze słupka okna na elewacji zachodniej

Tabela 22. Przekrój próbki 12 ze słupka okna na elewacji zachodniej:

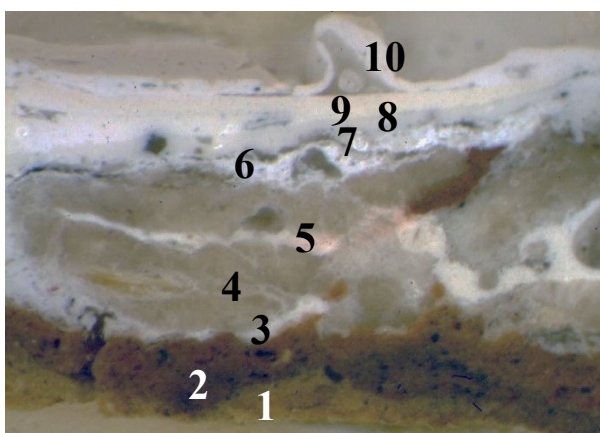
Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	brązowy	drewno	I
2	biały	warstwa farby	II
3	biały	warstwa farby	III
4	kremowo-szary	warstwa farby	IV

fot 84. Przekrój próbki 14 z ramy okna na elewacji zachodniej.

Tabela 23. Przekrój próbki 14 z ramy okna na elewacji zachodniej:

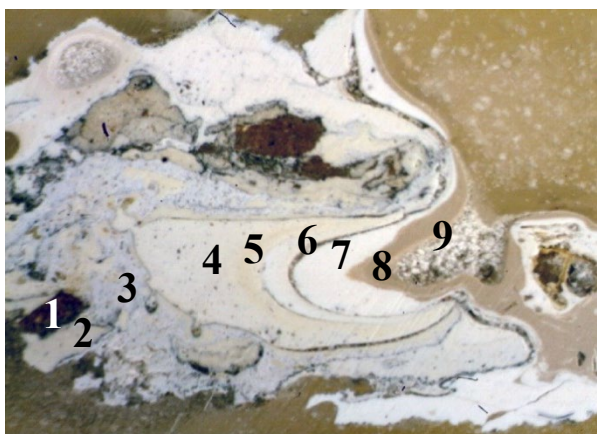
Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	brązowy	drewno	I
2	biały	warstwa farby	II
3	biały	warstwa farby	III
4	kremowy	warstwa farby	IV
5	biały	warstwa farby	V
6	kremowy	warstwa farby	VI

fot 85. Farba ze stolarki okiennej na elewacji zachodniej - próbka 33

Tabela 24. Przekrój próbki 33 z ramy okna na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	brązowy	drewno	I
2	brązowy	warstwa farby	I
3	biały	warstwa farby	II
4	kremowy	warstwa farby	III
5	biały	warstwa farby	IV
6	biały	warstwa farby	V
7	szary	warstwa farby	VI
8	kremowo-szary	warstwa farby	VII
9	kremowy	warstwa farby	VIII
10	biały	warstwa farby	IX

fot 86. Próbka 13 farba z okna elewacji zachodniej.

Tabela 25. Przekrój próbki 13 z ramy okna na elewacji zachodniej:

Lp.	Kolor	Charakterystyka warstwy	Warstwa chronologiczna
1	brązowy	warstwa farby	I
2	biały	warstwa farby	II
3	kremowy	warstwa farby	III
4	biały	warstwa farby	IV
5	biały	warstwa farby	V
6	szary	warstwa farby	VI
7	kremowo-szary	warstwa farby	VII
8	kremowy	warstwa farby	VIII
9	biały	warstwa farby	IX

Na elementach historycznej drewnianej stolarki otworowej zachowały się tylko warstwy wtórne lub też mieszanina pokruszonych warstw malarskich z różnych okresów, zalanych późniejszymi powłokami. Można to tłumaczyć, tym, że podczas odnawiania stolarki zwykle usuwano łuszczące się wcześniejsze warstwy farb.

Analiza przekrojów próbek pobranych ze stolarki wskazuje, że pierwotnie była ona pomalowana na kolor brązowy.

5.1 WNIOSKI

1. Zły stan budynku spowodowany jest jego zawilgoceniem – na skutek wnikania wód opadowych i gruntowych. Powodem bezpośrednim jest brak izolacji poziomej i pionowej murów oraz uszkodzeniami systemu orynnowania. Wykonanie izolacji i naprawy orynnowania są niezbędnym warunkiem nie tylko poprawy ogólnego stanu budynku, ale także trwałości podejmowanych działań konserwatorskich: naprawy tynków i elementów wystroju elewacji.
2. Elewacje zawierają stosunkowo mało warstw – często są to zwykle tylko 3 warstwy chronologiczne. W miejscach lokalnie naprawianych (opaski wokół okien, tynki na kondygnacji parterowej), można znaleźć ok. 3-6 warstw chronologicznych. Można z tego wnioskować, że:
 - a. Budynek rzadko był poddawany remontom, a jedynie wykonywano doraźne lokalne naprawy.
 - b. Detale architektoniczne (gzymsy, pilastry) wykonano w tynku. Natomiast detale sztukatorskie wykonane z gipsu (kapitele, płyciny z ornamentami, fryzy pod gzymsami, kroksztyny) – są typowe dla wystroju elewacji 2 poł. XIX wieku.
 - c. Pierwszy zachowany na tynku kolor to żółty. W odkrywkach ani na przekrojach próbek nie stwierdzono obecności innych, wcześniejszych warstw barwnych (także w odniesieniu do starszej części budynku).
 - d. Budynek istniejący od strony północnej rozbudowano (od strony południowej) dążąc do powtórzenia rytmu kompozycyjnego wystroju elewacji. Detal zdobniczy starszej części budynku jest bardziej wyszukany (np. płyciny z ornamentami kwiatowymi), natomiast nowsza część ma wystrój nieco bardziej uproszczony i skromniejszy. Można stwierdzić, że po rozbudowie starano się całości nadać spójny wygląd. Osiągnięto to m.in. przez nałożenie wyprawy wapienno-pisakowej, montaż gipsowych sztukaterii i pomalowanie wszystkich elewacji na jednolity żółty kolor.
3. Obecną kompozycję kolorystyczną charakteryzuje podkreślenie elementów architektonicznych oraz detali sztukatorskich przez wyróżnienie ich jaśniejszych, a nawet białym kolorem. Bonie dolnej kondygnacji są czerwone, a górna kondygnacja jest różowa. Nie udało się jednak potwierdzić podobnego zróżnicowania historycznej kompozycji barw ła ściany i sztukatorskich detali architektonicznych. Różnice odcienia farby w najstarszej zachowanej warstwie wynikają jedynie ze stopnia jej zachowania

- w ocienionych miejscach elewacji oraz w farba nie płowiała od słońca, więc wydaje się nieco ciemniejsza. Nieco bardziej intensywny odcień można znaleźć także w zakamarkach i zagłębieniach, gdzie zachowała się jej nieco grubsza warstwa farby. Różnice intensywności barwy w niektórych miejscach są efektem płowienia farby. Pozwala to uznać, że w przeszłości **cała elewacja pomalowana była na jednolity kolor.**
4. Detale sztukatorskie (kapitele pilastrów, dekoracyjne płyciny umieszczone pod- i nad oknami na drugiej kondygnacji, jak również fryzy znajdujące się pod gzymsem między kondygnacyjnym) zostały wykonane z gipsu. Taki materiał był dość powszechnie stosowany w XIX wieku. Nie można jednak stwierdzić, czy pomalowanie gipsowych detali na żółto nastąpiło od razu czy w późniejszym czasie podczas rozbudowy. W 1806 roku w Reszlu miał miejsce pożar – śladem tego jest prawdopodobnie ciemnoszara warstwa znajdująca się bezpośrednio na gipsie w niektórych próbkach sztukaterii. Należy jednak podkreślić, że **po rozbudowie wszystkie elementy elewacji: zarówno lico ściany jak i detale architektoniczne i sztukatorskie zostały pomalowane na ten sam kolor.** Można więc uznać, że warstwa żółta pochodzi z czasu rozbudowy po 1868 r.
 5. Kolorystyka elewacji badanego budynku była zapewne powiązana z pozostałymi budynkami całego zespołu – w tym także z kościołem, którego elewacji ma obecnie kolor żółty. Brak jednak informacji jaka była historyczna kolorystyka kościoła.
 6. Obecny zły stan zachowania budynku jest efektem wieloletnich zaniedbań i niefachowych lokalnych reperacji. Wtórne cementowe tynki i zacierki są twardsze od historycznych tynków wapienno-piaskowych, co sprawia, że stanowią one barierę w naturalnej cyrkulacji wilgoci między murem i otoczeniem. Konsekwencją tego jest niemal całkowita degradacja wewnętrznej kohezji tynków, ich odspajanie się od muru, pękanie i odpadanie. Negatywny wpływ wilgoci widoczny jest także jako zielone i żółtawe nawarstwienia glonów i porostów na ścianach cokołu oraz na niektórych wystających detalach architektonicznych (gzymsach, bazach pilastrów).
 7. Kolorystyka stolarki – na podstawie pobranych próbek i analizy stratygrafii warstw można stwierdzić, że **stolarka była pierwotnie pomalowana na kolor brązowy.** Jednakże obecny bardzo zły stan zachowania historycznych okien jest powodem, że w pobranych próbkach kolor ten zachował się tylko szczątkowo. Ponadto większość okien została w ostatnich latach wymieniona na nowe. W związku z powyższym w toku dalszych prac po rozpoczęciu prac konserwatorskich, że ustalenia te należy zweryfikować.

5.2 POSTULATY KONSERWATORSKIE

Podejmując prace konserwatorskie elewacji budynku dawnego Kolegium Jezuickiego w Reszlu należy uwzględnić zarówno problemy techniczne, które mają wpływ na stan budynku jak i aspekty oddziaływania estetycznego zabytku.

Najpierw należy rozwiązać problemy złego stanu technicznego budynku, spowodowanego długotrwałym zawilgoceniem murów. Należy podkreślić, że wykonanie pionowej izolacji fundamentów oraz naprawa systemu orywnowania są niezbędne zarówno do poprawy stanu ogólnego budynku, ale także do zapewnienia trwałości prac konserwatorskich (jak np. naprawy tynków i elementów wystroju elewacji). Należy także naprawić niekompletne lub uszkodzone rury spustowe i rynny, a zniszczone obróbki blacharskie parapetów i gzymsów należy wykonać z blachy tytanowo-cynkowej.

Pod względem konserwatorskim bardzo istotne jest usunięcie wtórnych uzupełnień z tynków cementowych, działających destrukcyjnie i pogłębiających niszczenie historycznych wypraw wapiennych oraz gipsowych, a następnie naprawa i wzmocnienie strukturalne historycznych wypraw. Należy usunąć także niechlujne uzupełnienia dekoracji sztukatorskich. Kamienne cokoły należy zdezynfekować, oczyścić (w tym także miejscowo usunąć sole rozpuszczalne w wodzie), wyspoinować i pokryć powłoką hydrofobizacyjną. Wszystkie naprawy i uzupełnienia powinny zostać wykonane zaprawami o odpowiednio dopasowanych właściwościach fizycznych i mechanicznych (nasiąkliwość, twardość). Należy pamiętać o zasadzie uzupełniania drobnych ubytków gipsowych sztukaterii z użyciem odpowiednio dobranego gipsu, a detali wykonanych z zaprawy wapienno-pisakowej odpowiednio dobraną zaprawą mineralną.

Zmierzając do przywrócenia historycznego wyglądu budynku należy uwzględnić fakt, że po jego rozbudowie XIX wieku, wszystkie elewacje wszystkie elewacje zyskały spójny spójny wyraz plastyczny i jednolitą kolorystykę. Zachowane w wielu miejscach pozostałości historycznej powłoki pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że budynek miał kolor żółty, bez różnicowania lica ściany i detalu architektonicznego czy też sztukatorskiego. W związku z tym należy wszystkie elewacje pomalować na jednolity kolor.

Postuluje się położenie powłoki farby o właściwościach hydrofobizacyjnych, co pozwoli w przyszłości na ochronę elewacji przed niekorzystnym oddziaływaniem wilgoci z powietrza (deszcz, śnieg, wilgoć kondensacyjna). Współczesne farby są znacznie bardziej trwałe

niż historyczne, które łatwo płowiały lub się wymywały i z czasem stawały się mniej intensywne. W związku z tym kolor powinien być zostać dobrany po analizie dość dużych próbek pomalowania na elewacji. Dobrany kolor powinien uwzględniać także oddziaływanie dużej płaszczyzny elewacji oraz utrzymanie spójności z pozostałymi budynkami tego zespołu pojezuickiego.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Usunięcie szpecących instalacji z powierzchni elewacji – w trakcie prac należy je ukryć pod tynkiem w odpowiednich skrzynkach.
2. Naprawa kamiennych cokołów:
 - a. dezynfekcja i usunięcie nalotów korozji biologicznej: glony, porosty, grzyby (preparaty biobójcze np. Lichenicyda, Aseptina, Sterinol, Pleśniotox).
 - b. usunięcie wtórnych, niechlujnych spoin cementowych.
 - c. miejscowe odsalanie (kompresy odsalające)
 - d. oczyszczenie powierzchni (metoda strumieniowa, piaskowanie),
 - e. uzupełnienie spoin zaprawą mineralną o odpowiednio dopasowanych właściwościach fizycznych i mechanicznych (nasiąkliwość, twardość), z uwzględnieniem odtworzenia historycznego kształtu spoiny.
 - f. wzmocnienie i hydrofobizacja powierzchni (żywice krzemooorganiczne)
3. Naprawa tynków elewacyjnych:
 - a. dezynfekcja w miejscach występowania korozji biologicznej (zielone naloty glonów, porostów) za pomocą preparatów biobójczych np. Lichenicyda, Sterinol, Pleśniotox).
 - b. usunięcie wtórnych tynków cementowych, gdyż ze względu na ich zbyt małą nasiąkliwość stanowią one barierę w naturalnej cyrkulacji wilgoci między murem otoczeniem i spowodowało niemal całkowite zniszczenie struktury wypraw elewacyjnych.
 - c. wzmocnienie strukturalnie tynków oryginalnych żywicami krzemooorganicznymi – tak by zachować jak najwięcej oryginalnej substancji.
 - d. uzupełnienie tynków zaprawami mineralnymi o odpowiednio dopasowanych właściwościach fizycznych i mechanicznych (nasiąkliwość, twardość).
 - e. hydrofobizację tynków (jako warstwa ostatnia lub jako farba o takich właściwościach), która w przyszłości w znacznym stopniu ograniczy negatywny wpływ sezonowych czynników atmosferycznych (deszcz, śnieg).

4. Naprawa i konserwacja detali architektonicznych i sztukatorskich
 - a. usunięcie wtórnych uzupełnień cementowych i powłok farb zniekształcających plastykę detali.
 - b. wzmocnienie strukturalnie sztukaterii żywicami krzemoorganicznymi.
 - c. uzupełnienie drobnych ubytków zniszczonych detali należy wykonać zaprawami o odpowiednio dopasowanych właściwościach fizycznych i mechanicznych (nasiąkliwość, twardość): sztukaterie gipsowe należy uzupełniać odpowiednio dobranym gipsem, natomiast sztukaterie wykonane jako wyprawy wapienne należy uzupełniać zaprawami mineralnymi.
 - d. odtworzenie brakujących detali poprzez skopiowanie zachowanych elementów historycznych (jako sztukaterie gipsowe lub wykonane z zaprawy mineralnej)
 - e. pomalowanie detali zgodnie ustaloną kolorystyką.
5. Hydrofobizacja elewacji (tynków i detali sztukatorskich) – poprzez nałożenie powłoki farby o takich właściwościach), która w przyszłości w znacznym stopniu ograniczy negatywny wpływ sezonowych czynników atmosferycznych (deszcz, śnieg).
6. Przywrócenie historycznej kolorystyki elewacji całego budynku – pomalowanie ścian na kolor żółty (wg wzornika NCS: 0530-Y20R lub wg wzornika Caparol: Palazzo 300 L90 C40 H80) farbami silikatowo-wapiennymi) Należy wykonać próby kolorystyczne, które pozwolą zweryfikować dobór odcienia. Wybrany kolor powinien także uwzględniać utrzymanie spójności z pozostałymi budynkami tego zespołu.
7. Konserwacja historycznej drewnianej stolarki otworowej:
 - a. usunięcie wtórnych warstw malarskich (metody chemiczne i mechaniczne);
 - b. impregnacja struktury zniszczonych elementów (żywica akrylowa np. Paraloid B72)
 - c. stolarskie reperacje ubytków drewna (flekowanie, kitowanie, wymiana fragmentów całkowicie zdegradowanych lub elementów konstrukcyjnych)
 - d. pomalowanie powierzchni na kolor brązowy (wg wzornika NCS: S 6020-Y40R lub wg wzornika Caparol: Brasil 15 L35 C19 H60), farbą akrylową przeznaczoną do drewna, o wysokiej odporności na działanie czynników atmosferycznych.
8. Naprawa systemu orynnowania i obróbek blacharskich:
 - a. obróbki blacharskie należy wymienić na wykonane z blachy tytanowo-cynkowej. rynny i rury spustowe należy naprawić i uzupełnić.
9. Wykonanie izolacji pionowej ścian zewnętrznych poniżej poziomu terenu (izolacja mineralna w tynku renowacyjnym),

dr hab. Małgorzata Korpala prof. ucz.

Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
ul. Filtrowa 77/16, 02-032 Warszawa